

SOLAROV POUČAK

Pokušao bih iz nekoliko fragmenata složiti dio priče o Milivoju i o nama, Odsjeku za komparativnu književnost. Nekoliko je ulaznih točaka u tu pripovijest; od dvije, što mi se simbolički, emocionalno i ljudski nude, izabrat ću potonju. Prva je nepobitna činjenica, naime, da nas je Milivoj Solar napustio 16. rujna, na dan kad je Gajo Peleš, njegov dugogodišnji kolega iz iste sobe (oduvijek smo te radne prostore na Odsjeku zvali sobama, nikad uredima ili kancelarijama) napunio devedeset četvrtu godinu života. Bio je u toj sobi i treći, pamtim najprije Ivana Slamniga, a zatim je njegov stol pripao Zoranu Kravaru.

Tu potonju i izabranu ulaznu točku čine dvije novinske fotografije. Nikad ih nismo vidjeli u drukčijem, trajnijem obliku. Na jednoj Solarova figura za stolom za četvero. Ruča, ulovljen gotovo paparaco postupkom u nekoj od gostionica/restorana na putu od Zagreba južnije (oko Knina, oko Sinja, južnije, prema Splitu, nadomak Splita... ne sjećam se više). Fotografija opremljena inteligentno i dalekosežno, naime, ispod nje piše: *Ministar blaguje sam*. Vjerojatno izrezana iz *Nedjeljne Dalmacije*, koja je u drugoj petoljetki osamdesetih bila rijetko dobra novina. Ta je fotografija godinama bila zakačena za unutrašnjost krila starinskog ormara Mirka Tomasovića, iza njegova radnog stola u velikoj sobi, onoj koju se uvriježilo nazivati *rezervatom*. Tko je tvorac tog naziva ne znam. Znam legendu da je Hergešić, kad su ga negdje početkom šezdesetih pitali koliko mu soba treba za Odsjek u novoj zgradi Filozofskog fakulteta, navodno odgovorio: „Jednu za mene i jednu za asistente.” Uglavnom, u onim silnim zafrkantskim pecima netko je (Gordana [Slabinac]? Ante [Peterlić]? Ante i Pavle [Pavličić]? Mirko? Ne sjećam se...) u toj sobi za asistente zakačio fotografiju na kojoj Milivoj blaguje sam. Godinama smo je čuvali, sve dok nije obnovljen trakt B u kojemu se nalazi Odsjek, promijenjen namještaj i preuređene naše sobe.

Nekoliko godina kasnije stigla je još jedna fotografija: ljeto, Brela, gotovo sigurno *Slobodna Dalmacija*, Ante dok se tušira na javnom tušu plaže možda pred objektivom istog fotografa koji je nekoliko godina ranije snimio Milivoja. Ta nije imala duhovitu uredničku opremu, nego rukopisom dodanu rečenicu gorke ironije. Zatim, koju godinu kasnije od prizora Peterličevog javnog tuširanja, Pavao i on na jednoj fotografiji u boji koju ne mogu preskočiti iako remeti pripovijest (ali tim bolje), u istim kupaćima (kupljenim bez dogovora, ali ukus je ukus, crne *speedo*, s crvenom i žutom linijom na boku)... Tu Antinu fotografiju, dodanu onoj Solarevoj, sačuvao sam od nestanka ciljano. Nadao sam se da je Milivojevu jednako tako sačuvao netko tko je bio brži i mudriji od mene. Ne znam gdje je završila. Pregledao sam sve svoje fascikle i ladice u nadi da sam u međuvremenu zaboravio kako sam se ipak za nju pobrinuo. Zatim sam se pokušavao uvjeriti da ju je sigurno Cvijeta [Pavlović] sačuvala jer ona vodi računa o tim stvarima. Ali uzalud.

Danas je petak, dan koji je godinama na Odsjeku slovio kao *sajmeni dan*. Dolazili smo svi, bez obzira. Jutro je imalo uvriježeni ritam: Biserka Kudrna, naša tajnica, kuhala je prvu kavu kad bi Milivoj došao pred svoje predavanje koje je započinjalo u deset sa-

ti („Ideš, Mićo, decu kvarit?” – znala je posoliti Gordana; „Kaj očesh, Glista...?” – dometnuo bi on). Njegov odlazak istodobno je bio Gajin i Antin povratak s predavanja, Pavle je već bio tu, Zoran u dolasku, Boris [Senker] bi najprije ulazio kratko, provirio, uvijek u nekom poslu, dok se ne bi napokon skrasio. Miro Beker s cekerom punim knjiga, mi mlađi po civilucima i radijatorima... Nepce pamti: teška turska kava u ogromnim šalicama od prozirnog smećkastog stakla. Solar ih je mogao popiti beskonačan broj. O pušenju ne bih. Pušio je lagane, prelagane cigarete, one od kojih dobiješ upalu vilice od povlačenja, a učinaka nigdje. Mogao ih je popušiti masu. I redovito ih je solidarno nudio drugima. Uzalud: „Nemoj, Mićo, to i nisu cigarete, fala ti.”

Druga friška komunalna kava bila je u podne, kad bi Milivoj završio s predavanjem i kad bismo se svi okupili. Nema druge kave dok se profesor Solar ne vrati – bilo je to Biserkinovo načelo i mi smo ga poštovali i u materijalnom razmjeru: nama kavica, Milivoju pol litre. Znalo se dogoditi da nas ponekad sedmero, osmero, desetero zajedno napušta fakultet, na čuđenje nekih koje bismo usput susretali. To smo bili ne samo jer smo takvi nego i zato što nas je onaj koji blaguje sam takvima učinio. Doslovno, iako taj put jest, nikad nije blagovao sam, uvijek je to činio s nama. Kad bi preuzeo uređivanje neke biblioteke (u Matici hrvatskoj, u „Golden marketingu”, u AGM-u...) uvijek je bilo: „Napiši mi deset knjiga koje bi volio da se prevedu. Je l’ bi ti mogao to prevesti? Imaš neki rukopis ili ideju za rukopis koji bi trebalo objaviti?” Tako smo Slaven [Jurić] i ja prevodili T. S. Eliota i Jurija Tinjanova, Tomislav [Brlek] Haveloka i tko zna što još; tako smo Kravar, Željka [Matijašević], David [Šporer], Gilić [Nikica] i ja objavili u AGM-u knjige o antimodernizmu, psihoanalizi, novom historizmu, kulturalnim studijima i filmskim žanrovima, a ostali i više i opetovano s nizom dodatnih primjera. Prividno stroga, a zapravo autentična ljudska blagost otvarala nam je vrata i prozore. U *rezervatu* se od dima nije moglo baš disati, zdravlja nigdje ni u naznakama, ali je zrak bio svjež i klima najzdravija moguća. Ono, kad si s dvadeset i kojom u toj, u pravilu hijerarhiziranoj, kastinskoj, akademskoj sredini ravnopravan u svakom pogledu s mnogo starijima od sebe zato i samo zato jer te oni takvim žele učiniti. Iznimka kao naše pravilo, Solarova metoda.

Stotinu sitnih fragmenata traži da ih Milivoj ponovno ispriča: „Ono, znaš kad je Svetlo [Petrović] kupoval veš-mašinu, pa je došao na faks s arkom trgovačkog papira, na kojem su u tablici bila naša imena i onda je po karakteristikama radio anketu o veš-mašini. Čista metodologija znanstvenog rada.” Ili, kad smo u intenzivnim vikendima poslijediplomskog studija trošili prazno vrijeme u dugim razgovorima o svemu i svačemu, na primjer o jegervurštu: „Tak mi je došla volja, ima mesnica kod mene, nisam se suzdržao, domaći, odličan je, buš probal...” Ili: „Znaš, kad sam trebao dočekati Markuzea na Korčulanskoj ljetnoj školi – dolazi brod, iskrcajavu se putnici, ja tražim ozbiljnog njemačkog profesora, ljetno odijelo, gard i sve to kaj ide i onda slučajno skužim lika u havajskoj košulji i bermudama. E, to ti je iznevjereno očekivanje...” Ili: „Kaj misliš od koga sam u životu dobio najveći honorar? Od ZET-a, kad sam im napisao udžbenik iz marksizma! Šezdeset i neka, ja mlad, lova nikad bolja...” Ili kad je Vesna [Solar] polagala prijemni (tih je godina više od tri stotine kandidata polagalo prijemni za upis na komparativnu!) i otkrila grešku u testu koji joj je tata sastavio. („Auuu, Mićo, mala te otkrila!” – Gordana nije prestajala.) Možda je to bilo baš one godine kad smo u neki noćni sat – nakon što smo ispravili sve testove, napravili zapisnik i sve što ide po proceduri – napokon krenuli doma,

a Ante je usput našao neka ogromna kolica i izrežirao da se na njima dovezemo do izlaza tako što većina gura dok se dvoje vozi u pozi onog para „Mosfilma”, što ga čine radnik i kolhoznica.

Zapravo sam htio reći samo jednu stvar, nešto što se kroz silne godine znalo i ponoviti, a ja sam to u svom svijetu protumačio kao Solarov poučak u moru sličnih i kompatibilnih figura: kad učiš od čovjeka, a ne osjećaš da si u procesu učenja, kad učiš iz ponašanja, reakcija, načina ophođenja, odnosa prema drugima, iz prešućenog i izgovorenog, iz nenametljivosti koja nadmašuje sva ostala nametanja i sve što se pritom navodno baš mora... „Kad primaš čovjeka na Odsjek, onda je najvažnije da dobro radi svoj posao, nije kriterij da ti je super za roštilj. Znaš kaj su sve meni govorili kad sam ekipirao Odsjek, ovaj je ovakav, ovaj je onakav... Niš nisam slušao, samo da je dobar ili dobra u poslu. Ali ak' se dogodi da je takav i još da možeš s njim na cugu ili na roštilj – e, nema bolje...” Eto, takav je Odsjek za komparativnu književnost. Takav je uvelike zbog njega. Hvala mu na tome, beskrajno i zauvijek, u ime svih onih koji su studirali komparativnu književnost i one manjinske manjine koja je imala tu priliku i sreću da na tom Odsjeku zaradi svoj kruh.